
 Recenze

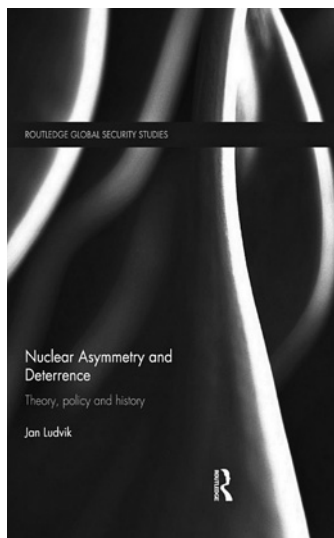
Jan Ludvík:
Nuclear Asymmetry and Deterrence.
Theory, policy and history.
Routledge, 2016.
ISBN: 978-1-138-69619-8(hbk).
ISSN: 978-1-315-52517-4 (ebk).

Jan Eichler

V závěru roku 2016 zaznamenala vědecká část české bezpečnostní komunity další významný mezinárodní úspěch – nakladatelství Routledge vydalo monografii Jana Ludvíka nazvanou *Nuclear Asymmetry and Deterrence. Theory, policy and history*. Je to zdokonalená verze disertační práce, kterou autor napsal pod vedením doc. Nikoly Hynka a obhájil ji na konci roku 2014 na FSV UK v Praze.

Zvolené téma je nejen velice zajímavé, ale je hlavně velmi svěbytné a především inovativní, což je základ úspěchu v zahraničí. Tématy, o kterých Jan Ludvík pojednává, se před ním zabývalo již nemálo autorů.¹ Jsou jimi vztahy mezi USA a ČLR v letech 1959–1966, vztahy mezi SSSR a ČLR v roce 1969,² napětí mezi Izraelem a Irákem v letech 1977–1981, mezi USA a KLR a na závěr pak vztahy mezi SSSR a USA v době karibské krize 1962.³ Jenomže Ludvík je prvním autorem, který je takto seřadil do jednoho celku a zhodnotil podle nového úhlu pohledu. Výsledkem pak je originální a inovativní hodnocení.

Právě původnost a inovativnost doslova vyniká už v první kapitole, nazvané *Toward a Broader Theory of Deterrence*. V jejím úvodu autor nejprve srozumitelně a zdařile charakterizuje podstatu odstrašovací strategie. V části nazvané *Concepts* vymezuje celkem dvacet tři základní koncepty, což je už samo o sobě něco bezesporu původního a inovativního, a to nejen v rámci českého akademického prostředí. V rámci jedné recenze není dostatečný rozsah na to, aby byly vyjmenovány a vysvětleny všechny, a tak je možné vzpomenout ty nejdůležitější, jimiž jsou: *Deterrent's Nuclear Arsenal*, *Nuclear Asymmetry* a *Second – Strike Criterion*. Dále se autor zabývá koncepty *General Conventional Preponderance* a *Challenger's Technological Advantage*, *Availability of Information*, *Centrality of Conflict*,

1 FREEDMAN, L.: *Deterrence*. Cambridge: Polity, 2008.

2 KISSINGER, H.: *Years of upheaval*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1982

3 Za všechna významná díla na toto téma připomínám zejména: ALLISON, G. T.; Zelikow, Philip D. (1999) [1971]. *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis (2nd ed.)*. New York: Addison Wesley Longman; Robert McNamara: *Blundering into disaster: surviving the first century of the nuclear age*. New York: Pantheon Books, 1986.

Institutionalization of Mutual Relations, History of Hostility, Perception of Deterrer's Rationality, Alliance Politic, International Action Legitimacy, Domestic Action Legitimacy, Opposition Among Influential Decision Maker, Regime Type, Nuclear Retaliation; Nuclear Denial; Conventional Denial and Conventional Retaliation. Tímto náročným, ale přitom srozumitelným a uceleným vymezením si autor vytvořil svůj vlastní původní výzkumný rámec, který pak přehledně prezentuje v závěrečné tabulce. Navíc je tento rámec základem, kterého se autor důsledně a úspěšně drží ve všech dalších kapitolách a také závěru celé monografie.

Druhá kapitola Ludvíkovy monografie se zabývá vztahy mezi USA a ČLR v letech 1959–1966 a autor v ní zdařile, podle jasně vymezených koncepčních kritérií vysvětluje přístup dvou po sobě jdoucích administrativ USA. Úspěšně hodnotí také úlohu SSSR v tomto období. Svými shrnutími potvrzuje závěr, který již před 20. lety zdařile vysvětlil francouzský teoretik Pascal Boniface jako fenomén N+1, tedy jako jev, kdy se tzv. zavedené jaderné státy brání tomu, aby jejich řady rozšířil někdo další. Základem tohoto přístupu k šíření jaderných zbraní je zájem udržet předvídatelnost teorie a hlavně praxe jaderného odstrašování, která je tím vyšší, čím nižší je počet jaderných států a naopak.⁴

Velmi dobrou úroveň má i 4. kapitola, která pojednává o napjatých vztazích mezi Izraelem a Irákem v letech 1977–1981. Tento případ postihuje jednu z nejkontroverznějších oblastí světa po skončení 2. světové války, a proto je jeho volba i důkladné vysvětlení velice důležité. Autor v této kapitole zvláště dobře vysvětluje úlohu a význam všech kritérií, která vymezil v 1. kapitole. Platí to zejména pro kritéria: *asymetry, centrality of conflict, last resort, deterrer's rationality, history of conflict, nuclear taboo* a *preponderance*. Z hlediska vymezení celé práce se právě tato kapitola jeví jako jedna z nejzdařilejších a vůbec nejsilnějších.

Dobrou kvalitu drží i 5. kapitola, která pojednává o vztahu USA – KLR. Ukazuje především na komplexnost celé této problematiky a přesvědčivě vysvětluje, jak nevýhodná je pozice odstrašovaného, v daném případě KLR, která se přitom do celé nepříjemné situace dostala zcela sama a nadále se v ní v důsledku zatvzelenosti, konzervativnosti a paranoické izolovanosti udržuje.

Dobrym výsledkem končí i kapitola pojednávající o karibské krizi 1962, která byla vůbec nejvážnější krizí celé studené války. V tom je také největší úskalí pro každého autora, který o ní chce psát, protože o této události bylo napsáno už několik kamionů knih, statí a článků. Přesto se i v této kapitole autorovi podařilo předložit něco nového, tedy pohled takřkajíc z nového úhlu a v novém světle. I v této náročné kapitole autor našel svůj prostor pro vlastní přidanou hodnotu. Platí to především o jeho hodnocení kritického jednání dne 27. 10. 1962 a o přehledném hodnocení zaostalosti tehdejšího jaderného arzenálu SSSR a zejména pak o zarámování celé krize do 23 kritérií, která si autor v nosné teoretické kapitole vymezil. Silnou stránkou této kapitoly je její shrnutí, které mj. vysvětluje význam a okolnosti jednání o amerických raketách v Turecku a o aliančních souvislostech chování tehdejší americké administrativy.

⁴ BONIFACE, P.: *Vive la bombe*. Paris: Edition 1, 1992

Celá Ludvíkova kniha končí kapitolou nazvanou *Putting the Pieces Together*. V ní autor uzavírá, že ve světle jeho poznatků vyvstávají nové úkoly pro další výzkum na tomto poli. Jde především o to, aby se skončilo s dosavadní praxí, kdy se jaderné a konvenční odstrašování studují a vyhodnocují odděleně. O větší pozornost by se měla věnovat jejich vzájemnému propojení. Zároveň s tím Ludvík klade důraz na důkladnější studium účinnosti konvenčního odstrašování. A jako třetí námět pro další studium Ludvík navrhuje zkoumání nových souvislostí nukleárního tabu. A právě to jsou jasně vymezené výzvy pro jeho studenty a budoucí doktorandy. Naplnění těchto úkolů a výzev by mohlo být náplní pro činnost neustále sílící pražské školy mezinárodních bezpečnostních studií na FSV UK a na MUP Praha, jejímiž žijícími a intenzivně píšícími klasiky jsou Nikola Hynek⁵ a Oldřich Bureš⁶.

Na poslední stránce své monografie Jan Ludvík zmiňuje i jeden velice aktuální a konkrétní námět: jakou úlohu může hrát konvenční odstrašování v případě takových zemí, jako je např. Ukrajina, v jejímž případě by mělo jít o odstrašování vůči jaderné vyzbrojené Ruské federaci. To je zcela relevantní námět, navíc k němu lze doplnit ještě jednu výzvu. Ta se týká samotné RF, která během poslední 25 výrazně zaostala i v rovině konvenčních zbraní. To znamená, že na své západní hranici již nemůže plně spoléhat na konvenční zbraně, a tak došlo k tomu, čemu se na přelomu 70. a 80. let minulého století říkalo snížení jaderného prahu.⁷ Jenže nyní se tak stalo přesně v obráceném gardu. Ruské vojenské elity jsou stále více vyděšeny zaostáváním v konvenční oblasti, a tak se intenzivně zabývají otázkou, že by v případě konvenčního konfliktu na své západní hranici nasadily jaderné zbraně. A právě to nakonec vede k dalšímu zvyšování vojenského napětí na hranici mezi NATO a Ruskou federací.⁸

Celá kniha Jana Ludvíka je napsána na základě prostudování a pochopení velkého množství monografií, statí a dokumentů (zejména pak doktrinárních). Má velmi dobře vymezený teoretický rámec i metodologická východiska. Její velkou předností jsou přehledné tabulky, na jejichž základě pak je napsán text každé kapitoly. Další silnou stránkou této práce je vysoká jazyková úroveň, srozumitelnost a sevřenost celé práce, včetně dobré provázanosti mezi jednotlivými částmi, čemž se dnes říká „assablage.“ Práce sice připomíná mnoho známých událostí z poválečných dějin, ale díky teoretické a metodologické původnosti není popisná, naopak vysvětluje tyto události takříkajíc v novém světle, z nového úhlu pohledu.

Monografie Jana Ludvíka si jistě najde řadu čtenářů nejen na Západě, ale i v ČR. Měla by se stát povinnou literaturou pro studenty nejvyššího stupně v oboru mezinárodní bezpečnostní vztahy, pro které budou zajímavé a inspirující nejen samotné poznatky, ale především způsob jejich vyhodnocení a interpretace. Určitě si ji se zájmem přečtou vysokoškolští učitelé tohoto oboru a všichni, kdo se o tyto otázky hlouběji zajímají.

⁵ HYNEK, N.: *Human security as statecraft*. London: Routledge, 2012;

⁶ BUREŠ, O.: *EU counterterrorism policy*. Farnham: Ashgate, 2011

⁷ GENERAL B. W. R., 'Follow-On Forces Attack (FOFA): Myths and Realities', *NATO Review*, December 1984, p. 1.

⁸ *Kristin Ven Bruusgaard: Russian Strategic Deterrence. Survival: Global Politics and Strategy August–September 2016 | IISS. 58:4, 7-26.*